Editör: Mehmet Açа

Türk HALK EDEBİYATI

nobel

TÜRK HALK EDEBİYATI

Editör
Mehmet Açа

Yazarlar
Mehmet Açа - Mehmet Ali Yolcu
Mustafa Açа- Abonoz Küçük

nobel

TÜRK HALK EDEBİYATI

Editör: Mehmet Açа

Yayın No. : 2390
Eğitim No. : 481
ISBN : 978-605-033-001-4
Basım Sayısı: 1. Basım, Eylül 2019

© Copyright 2019, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz

Genel Yayın Yönetmeni : Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Yayın Koordinatörü : Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Redaksiyon : Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Sayfa Tasarım : Tarkan Kara -erdal@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım : Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt : Arslanoğlu Matbaacılık Ofset Ltd. Şti.
Sertifika No.: 40851

Kütüphane Bilgi Kartı

Açа, Mehmet.
Türk Halk Edebiyatı / *Mehmet Açа*
1. Basım. XII + 428 s. 13,5x21,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-605-033-001-4
1. Halk Edebiyatı 2. Kültür 3. Gelenek 4. Âşık Edebiyatı

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65
E-Satış: www.nobelkitap.com - www.atlaskitap.com - **Bilgi:** esatis@nobelkitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Ana Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, Başarı Dağıtım, D&R mağazaları, Dost Dağıtım, Güneş Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Prefix, Remzi Kitabevleri, Tweek Mağazaları

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **ix**

1. ÜNİTE: HALK, KÜLTÜR VE GELENEK
Mehmet Aça ***1***
1.1. Halk 2
1.2. Kültür 5
1.3. Gelenek 10
Özet Değerlendirme 13
Etkinlikler 15
Öğrendiklerimizi Sınayalım 16
Yararlanılan Kaynaklar 20
Önerilen Kaynaklar 20

2. ÜNİTE: HALK EDEBİYATI VE ARAŞTIRMALARIN TARİHİ
Mustafa Aça ***23***
2.1. Halkbiliminin Bir Kolu Olarak Halk Edebiyatı 24
2.1.1. Tanım 24
2.1.2. Özellikler 26
2.1.3. Kapsam ve Amaç 28
2.1.4. İşlev 36
2.1.5. Yaratım ve Aktarım (İcra) Ortamları 38
2.2. Avrupa ve Türkiye'de Halk Edebiyatı Çalışmaları (Araştırmaların Tarihi) 42
2.2.1. Avrupa ve Amerika'da Halk Edebiyatı Araştırmaları 43
2.2.2. Türkiye'de Halk Edebiyatı Araştırmaları 46
Özet Değerlendirme 54
Etkinlikler 56
Öğrendiklerimizi Sınayalım 57
Yararlanılan Kaynaklar 60
Önerilen Kaynaklar 62

3. ÜNİTE: HALK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARININ KAYNAKLARI VE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Mehmet Açа ***63***

3.1. Türk Halk Edebiyatı Araştırmalarının Kaynakları 64
3.1.1. Sözlü Kaynaklar 66
3.1.2. Yazılı Kaynaklar 69
3.1.2.1. Çin Yıllıkları/Tarihleri 70
3.1.2.2. Orhun ve Yenisey Yazıtları 71
3.1.2.3. Eski Uygur Metinleri 71
3.1.2.4. Dîvânü Lügâti't-Türk 73
3.1.2.5. Kutadgu Bilig 74
3.1.2.6. Codex Cumanicus 75
3.1.2.7. Atabetü'l-Hakâyık 75
3.1.2.8. Dede Korkut Kitabı 75
3.1.2.9. Tarih Kitapları 77
3.1.2.9.1. Dürerü't-Ticân ve Gureru Tevârîhi'l Ezmân 77
3.1.2.9.2. Câmiü't-Tevârih 77
3.1.2.9.3. Târih-i Cihan Güşa 78
3.1.2.9.4. Ebulgazi Bahadır Han'ın Eserleri (Şecere-i Terâkime, Şecere-i Türkî) 79
3.1.2.9.5. Tevârih-i Âl-i Selçuk 80
3.1.2.9.6. Âşık Paşaoğlu Tarihi 80
3.1.2.9.7. Mevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l Mecâlis 81
3.1.2.10. Masal Kitapları 81
3.1.2.11. Fıkra Kitapları 85
3.1.2.12. Atasözü Kitapları 87
3.1.2.13. Cönkler ve Mecmualar 89
3.1.2.14. Şairnameler 92
3.1.2.15. Menâkıpnameler 93
3.1.2.16. Destan Kitapları/Nâmeler, Tekke-Tasavvuf Kaynaklı Eserler (Hz. Ali Cenknâmeleri, Diğer Küçük Destan Yazmaları, Hızırnâmeler, Fütüvvetnâmeler vd.) 94
3.1.2.16.1. Battalnâme 94
3.1.2.16.2. Danişmendnâme 95
3.1.2.16.3. Hamzanâme 95
3.1.2.16.4. Saltuknâme 95
3.1.2.16.5. Cengiznâme 96
3.1.2.16.6. Hz. Ali Cenknâmeleri 96
3.1.2.16.7. Hızımâmeler 97
3.1.2.17. Seyahatnâmeler 98
3.1.2.17.1. İbn Fadlan Seyahatnâmesi 98
3.1.2.17.2. Ebu Dülef'in "Risâle"si 99
3.1.2.17.3. İbn Battuta Seyahatnâmesi 99

3.1.2.17.4. Rubruk Seyahatnâmesi (Moğolların Büyük Hanına Seyahat) 100
3.1.2.17.5. Mesudî'nin "Murûc ez-Zeheb"i 100
3.1.2.17.6. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi 101
3.1.2.18. Mesneviler 101
3.1.2.19. Surnâmeler 102
3.1.2.20. Fetvalar 102
3.2. Sözlü Kaynaklardan Halk Edebiyatı Ürünlerini Derleme Yöntem ve Teknikleri 102
3.2.1. Alan/Saha 105
3.2.2. Derleyici/Derlemeci 105
3.2.3. Alan Araştırması/Derleme 108
3.2.3.1. Derleme Öncesi 108
3.2.3.2. Derleme Sırası 110
3.2.3.3. Derleme Sonrası 112
3.2.3.4. Gözlem Tekniği 114
3.2.3.5. Görüşme/Mülakat Tekniği 115
3.2.3.6. Anket Tekniği 118
Özet Değerlendirme 119
Etkinlikler 121
Öğrendiklerimizi Sınayalım 122
Yararlanılan Kaynaklar 126
Önerilen Kaynaklar 136

4. ÜNİTE: ANONİM HALK EDEBİYATI
Mustafa Aça ***137***
4.1. Anlatmalık Türler 139
4.1.1. Mit 144
4.1.2. Efsane 152
4.1.3. Memorat 159
4.1.4. Masal 163
4.1.5. Destan 170
4.1.6. Halk Hikâyesi 177
4.1.6.1. Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri 183
4.1.7. Fıkra 190
4.2. Konuşmalık Türler 197
4.2.1. Atasözleri 197
4.2.2. Deyimler 200
4.2.3. Alkışlar ve Kargışlar 203
4.3. Seyirlik Türler 206
4.3.1. Köy Seyirlik Oyunları (Köy Tiyatrosu) 208
4.3.2. Orta Oyunu 210
4.3.3. Karagöz (Gölge Oyunu) 215
4.3.4. Kukla 221

Özet Değerlendirme 224
Etkinlikler 229
Öğrendiklerimizi Sınayalım 230
Önerilen Kaynaklar 237
Yararlanılan Kaynaklar 233

5. ÜNİTE: HALK ŞİİRİNDE BİÇİM VE TÜR
Abonoz Küçük ***239***
5.1. Halk Şiirinde Nazım Birimi, Ölçü ve Durak 240
5.2. Halk Şiirinde Kafiye ve Redif 241
5.3. Halk Şiirinde Biçim ve Tür 245
5.4. Halk Şiirinde Nazım Biçimi ve Nazım Türü 247
5.4.1. İslamiyet Öncesi Dönemde Biçim ve Tür 247
5.4.2. Anonim Halk Şiirinde Biçim ve Tür 250
5.4.2.1. Mani 250
5.4.2.2. Türkü 253
5.4.2.3. Ağıt 258
5.4.2.4. Ninni 262
5.4.2.5. Tekerleme 266
5.4.2.6. Bilmece 269
5.4.3. Âşık Şiirinde Biçim ve Tür 272
5.4.3.1. Heceli Nazım Biçimleri 272
5.4.3.1.1. Mani 272
5.4.3.1.2. Koşma 273
5.4.3.1.3. Destan 281
5.4.3.2. Heceli Nazım Türleri 284
5.4.3.2.1. Güzelleme 284
5.4.3.2.2. Koçaklama/Yiğitleme 285
5.4.3.2.3. Taşlama/Yergi 285
5.4.3.2.4. Ağıt 286
5.4.3.2.5. Varsağı 287
5.4.3.2.6. Semai 288
5.4.3.2.7. Destan 289
5.4.3.3. Aruzlu Nazım Biçimleri 294
5.4.3.3.1. Divan 294
5.4.3.3.2. Selis 295
5.4.3.3.3. Semai 295
5.4.3.3.4. Kalenderi 296
5.4.3.3.5. Satranç 297
5.4.3.3.6. Vezn-i Aher 298
5.4.4. Tekke Şiirinde Biçim ve Tür 299
5.4.4.1. Heceli Nazım Biçimleri 299
5.4.4.1.1. Mani 299

5.4.4.1.2. Koşma 300
5.4.4.2. Aruzlu Nazım Biçimleri 301
5.4.4.2.1. Gazel 301
5.4.4.2.2. Kaside 301
5.4.4.2.3. Mesnevi 301
5.4.4.2.4. Murabba 301
5.4.4.2.5. Kıt'a 302
5.4.4.2.6. Tuyuğ 302
5.4.4.2.7. Terci-i Bend 302
5.4.4.2.8. Terkib-i Bend 302
5.4.4.2.9. Müstezad 302
5.4.5. Tekke Şirinde Türler 303
5.4.5.1. İlahi 303
5.4.5.2. Mevlid 304
5.4.5.3. Maktel-i Hüseyin 304
5.4.5.4. Düvaz 305
5.4.5.5. Nutuk 306
5.4.5.6. Hikmet 307
5.4.5.7. Devriye 308
5.4.5.8. Şathiye 309
Özet Değerlendirme 311
Etkinlikler 313
Öğrendiklerimizi Sınayalım 316
Yararlanılan Kaynaklar 319
Önerilen Kaynaklar 322

6. ÜNİTE: ÂŞIK EDEBİYATI
Mehmet Ali Yolcu ***323***
6.1. Türk Âşıklık Geleneğinin Tarihsel Süreci 324
6.2. Geleneğin Temsilcilerinin Özellikleri 331
6.3. Âşıkların Yetiştikleri Sosyal Ortamlar 332
6.4. Âşıkların Yaratma ve İcra Ortamları 339
6.5. Âşık Fasılları ve Karşılaşmaları 341
6.6. Âşık Edebiyatının Önemli Temsilcileri 345
6.6.1. Köroğlu 345
6.6.2. Pir Sultan Abdal 348
6.6.3. Kul Himmet 350
6.6.4. Karacaoğlan 352
6.6.5. Âşık Ömer 355
6.6.6. Gevheri 356
6.6.7. Kayıkçı Kul Mustafa 358
6.6.8. Âşık Levni 360

6.6.9. Âşık Dertli 361
6.6.10. Dadaloğlu 363
6.6.11. Bayburtlu Zihni 365
6.6.12. Âşık Seyrani 366
6.6.13. Âşık Ruhsati 368
6.6.14. Erzurumlu Emrah 369
6.6.15. Âşık Veysel Şatıroğlu 370
6.7. Âşık Edebiyatı Ürünlerinin Eğitsel İşlevleri ve Kaynak Metin Olarak Türkçe Eğitiminde Kullanılabilirliği 373
Özet Değerlendirme 376
Etkinlikler 378
Öğrendiklerimizi Sınayalım 379
Yararlanılan Kaynaklar 383
Önerilen Kaynaklar 384

7. ÜNİTE: TEKKE-TASAVVUF EDEBİYATI
Mehmet Ali Yolcu ***385***
7.1. Tekke-Tasavvuf Edebiyatının Tarihsel Gelişimi 386
7.2. Tekke-Tasavvuf Edebiyatı Ürünleri 395
7.3. Tekke Tasavvuf Edebiyatının Yaratım ve İcra Ortamları 395
7.4. Tekke-Tasavvuf Edebiyatının Önemli Temsilcileri 398
7.4.1. Hacı Bektaş Veli 398
7.4.2. Yunus Emre 399
7.4.3. Abdal Musa 403
7.4.4. Hacı Bayram Veli 404
7.4.5. Kaygusuz Abdal 405
7.4.6. Eşrefoğlu Rumi 407
7.4.7. Şah İsmail (Hatayi) 408
7.4.8. Niyazi Mısri 410
7.4.9. Nesimi 411
7.4.10. Virani 412
7.4.11. Edip Harabi 412
7.5. Tekke-Tasavvuf Edebiyatı Ürünlerinin Eğitsel İşlevleri ve Kaynak Metin Olarak Türkçe Eğitiminde Kullanılabilirliği 413
Özet Değerlendirme 416
Etkinlikler 420
Öğrendiklerimizi Sınayalım 421
Yararlanılan Kaynaklar 424
Önerilen Kaynaklar 425

CEVAP ANAHTARLARI 426

YAZAR BİYOGRAFİLERİ 427

ÖN SÖZ

18. yüzyılda Batı'da halkın keşfiyle canlanmaya başlayan halk kültürü ve edebiyatına yönelik ilgi, 19. yüzyıldan itibaren bilimsel bir kimliğe bürünerek günümüze kadar gelmiştir. Halk kültürünü ve edebiyatını bilimsel araştırma yöntemleri, teknikleri ve kuramları temelinde araştıran, inceleyen ve yorumlayan halk edebiyatı bilim dalı, sadece milletlerin sözlü edebiyatlarının eskiliklerini ve zenginliklerini değil, ruhlarını da gözler önüne sermektedir. Bir halk edebiyatı araştırmacısı, sözlü geleneğin yarattığı mitleri, destanları, masalları, efsaneleri, türküleri, bilmeceleri, tekelermeleri vd. sadece eğlendiren ve hoşça vakit geçirten hayal mahsülleri olarak görmemiş, onlar üzerinden halkın inançlarını, değerlerini, psikolojisini, kültürünü, tutum ve davranışlarının kökenleriyle nedenlerini, başka bir deyişle dünya görüşünü öğrenmeye ve anlamlandırmaya çalışmıştır. Halk edebiyatı araştırmacısı, sadece söylenen, anlatılan ve gösterilenlerle ilgilenmemiş; söyleyenleri, anlatanları ve gösterimcileri de dikkate almış; icra (anlatma/söyleme/gösterim) törelerini, icra ortamlarını, dinleyici ve izleyicileri de araştırma, yorumlama ve anlamlandırma süreçlerine dâhil etmiştir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, halk edebiyatı sadece derleyen, deşifre eden, arşivleyen ve yayınlayan bir bilim dalı değildir. Aynı şekilde halk edebiyatı araştırmacısı da sadece derleyen, deşifre eden, arşivleyen ve yayınlayan biri değildir. Halk edebiyatı araştırmacısı, belli araştırma yöntem ve teknikleri eşliğinde halkın edebî üretimlerini araştıran ve elde ettiği verileri belli kuramlar esasında inceleyip yorumlayan bir uzmandır. Bir halk edebiyatı araştırmacısı, bütün araştırma ve incelemelerini "halk", "kültür" ve "gelenek" kavrmalarına esaslanarak yapmakla yükümlüdür. Bir halk edebiyatı araştırmacısı, sosyal bilimlerin insanı ve toplumu anlamaya çalışan diğer disiplinleri ile de işbirliğine gitmek durumundadır.

Türkiye'deki halk edebiyatı araştırmaları da yüz yılı aşkın bir bir geçmişe sahiptir. Ziya Gökalp, M. Fuad Köprülü, Rıza Tevfik gibi isimler sayesinde bilimsel bir görünüm kazanan halk kültürü

ve edebiyatına yönelik ilgi, bir sonraki kuşağın temsilcileri olan Pertet Naili Boratav, Şükrü Elçin, İlhan Başgöz, Mehmet Kaplan gibi isimler üzerinden önemli sonuçları doğurmuş; Umay Günay, Saim Sakaoğlu, Dursun Yıldırım, Bilge Seyidoğlu ve Fikret Türkmen gibi isimler sayesinde önemli eserlerin yazılmasına ve çok sayıda öğrencinin yetişmesine vesile olmuştur. Saydığımız isimlerin yetiştirdiği öğrencilerin ellerinde daha da gelişen halk edebiyatı araştırmaları, günümüzde sosyal bilimlerin diğer disiplinleri de göz önünde tutularak sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Türkiye'deki üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Halkbilimi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları gibi bölüm ve anabilim dallarında lisans ve lisansüstü düzeyde eğitimi verilen halk edebiyatı, kendi içerisinde "anonim halk edebiyatı", "âşık edebiyatı" ve "tekke-tasavvuf edebiyatı" olmak üzere üçe gruba ayrılmaktadır. Oldukça geniş bir kapsama sahip olan Türk halk edebiyatının eğitimi, çok sayıda kaynağa başvurmayı gerektirmektedir. Öğrencinin, hem halk edebiyatının kapsamı hakkında bilgi sahibi olabilmesi hem de bu çok sayıdaki zengin kaynağa hazırlanabilmesi için elinizdeki kitap gibi kitaplara da ihtiyacı vardır. Elinizdeki kitap, üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Türkçe Eğitimi anabilim dallarında okutulan halk edebiyatı derslerinin güncel müfredatı esas alınarak hazırlanmıştır.

Kitabın "Halk, Kültür ve Gelenek" ve "Halk Edebiyatı Araştırmalarının Kaynakları ve Araştırma Yöntemleri" adlı birinci ve üçüncü üniteleri Mehmet Açа; "Halk Edebiyatı ve Araştırmaları Tarihi" ve "Anonim Halk Edebiyatı" başlıklı ikinci ve dördüncü üniteleri Mustafa Açа; "Halk Şiirinde Biçim ve Tür" başlıklı beşinci ünitesi Abonoz Küçük; "Âşık Edebiyatı" ve "Tekke-Tasavvuf Edebiyatı" başlıklı altıncı ve yedinci üniteleri ise Mehmet Ali Yolcu tarafından kaleme alınmıştır. Her bir ünitede ilgili türler, biçimler ve isimlerle ilgili örneklere yer verilen kitabın "Halk Şiirinde Biçim ve Tür" başlıklı ünitesinin sonunda iki adet şiir incelemesi de yer almıştır. Kaleme alınan her bir ünite sonunda özet değerlendirmelere, etkinliklere, öğrendiklerimizi sınayalım sorularına, ya-

rarlanılan ve önerilen kaynakların künyelerine yer verilmiştir. Kitabın sonunda öğrendiklerimizi sınayalım sorularının cevap anahtarları ile yazar biyografileri yer almıştır.

Eğitim Fakültelerinin Türkçe Eğitimi anabilim dalları için kaleme alınan bu kitap, elbette kusursuz bir kitap değildir. Kitaptaki eksiklikler, yazarlarından değil de kitabın editöründen kaynaklanan eksiklikler olarak değerlendirilmelidir. Eğitim Fakültelerinin Türkçe Eğitimi anabilim dallarındaki öğrencilerin halk edebiyatı dersi kapsamındaki ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bu kitap, dersi veren öğretim elemanları ile dersi alan öğrencilerin yorum ve görüşleri doğrultusunda geliştirilecektir.

Son olarak, başta kitabın yazılmasında emeği gelen akademisyenler olmak üzere, kitabın yazılmasını teklif eden ve basımını sağlayan Nobel Yayınları'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyor, kitabın siz değerli öğrencilerimize yararlı olmasını diliyorum.

Mehmet Açа

İstanbul

6. Ünite
ÂŞIK EDEBİYATI

Mehmet Ali Yolcu

Ünite Kazanımları

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

1. Âşıklık geleneğinin kökenleri ve gelişimi hakkında fikir sahibi olabilecek,
2. Âşık edebiyatının önemli temsilcilerini ve eserlerini öğrenebilecek,
3. Âşık edebiyatının icra ortamlarını, üslup ve dilini anlayabılecek,
4. Tekke-tasavvuf edebiyatının tür ve biçim özelliklerini kavrayabilecek,
5. Âşık edebiyatının eğitimsel işlevlerini görmüş olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

1. Ozan
2. Âşık
3. Âşıklık Geleneği
4. Âşık Edebiyatı İcra Ortamı
5. Âşık Şiirinin İşlevleri

6.1. Türk Âşıklık Geleneğinin Tarihsel Süreci

Âşık, 16. yüzyıldan günümüze kadar gelişimini ve varlığını sürdüren âşık edebiyatı temsilcisi olup kahvehane, kervansaray, konak ya da saraylarda, kışlalarda, sınır boylarında, bunun yanı sıra halkın toplu bulunduğu düğün, dernek, şenlik, panayır vb. eğlence ortamlarında genellikle saz eşliğinde doğaçlama şiirler söyleyen ya da halk hikâyesi anlatan halk sanatçısına verilen addır (Çıblak, 2008: 21). Âşıklık geleneği ise, âşık adı verilen şahsiyetlerin çeşitli ortamlarda saz eşliğinde doğaçlama biçiminde halk şiiri ve halk hikâyesi yaratmasına dayalı bir edebiyat geleneğidir. Söz konusu geleneğe adını veren âşıklar, sadece âşık adıyla değil, aynı zamanda *saz şairi, halk şairi, çöğür şairi, halk ozanı, badeli âşık, Hak âşığı* (Köprülü, 2004: 26; Boratav, 1995: 20) gibi çeşitli ifade şekilleri olan kişiler olarak yer alırlar.

Âşıklar, İslamiyet öncesi Türk kültür ve inanç sisteminde kam/şaman adıyla bilinen şahsiyetlerin zaman içerisinde yerleşik yaşam tarzının ve yazılı kültür ortamının teşekkülüyle birlikte oluşmuş bir edebî birikime sahiptir. Nitekim Günay (2008: 52), âşıklığın İslamiyet'ten önce ozan-baksı geleneğinin İslamiyet'ten sonra tasavvufi düşünce ve yeni yaşama biçimiyle birleşmesinden doğduğunu ifade etmiştir. Âşık tarzı edebiyat geleneğini, şaman/kam ve ozan/baksı geleneğiyle birlikte düşünmek gerekmektedir. Tarihsel anlamda âşık tarzı edebiyat geleneğinin 16. yüzyılda ilk temsilcilerinin olduğu bilinmektedir. Araştırmacılar, 16. yüzyıldan önce âşık edebiyatının ortaya çıkışı ve geçirdiği evreleri izlemenin Türklerin atlı-göçebe yaşam tarzına sahip olması, yerleşik medeniyet kurmaları gibi birçok sebep yüzünden güç olduğu vurgusunu yapmaktadır (Düzgün, 2014: 287). Konuyla ilgili Köprülü (1999: 158), Türk halk şairleriyle ilgili ilk bilgilere, Miladi 5. yüzyılda yani Atilla devrinde ulaşıldığını belirtmiştir. Atilla'nın verdiği ziyafetlerde orduda bulunan şairlerin varlığından bahseden Köprülü, bu şairlerin Atilla'nın kahramanlıklarını, zaferlerini anlatan şiirler okuduklarını belirtir.

Yararlanılan Kaynaklar

Arısoy, M. Sunullah (1985). *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Artun, Erman (2001). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Aslan, Ensar (2017). *Türk Halk Edebiyatı*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Başgöz, İlhan (1968). *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Ararat Yayınevi.

Boratav, P. Naili (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek yay.

Çıblak, Nilgün (2008). *Âşık Şiirinde Taşlamalar*, Ankara: Ürün Yayınları.

Çobanoğlu, Özkul (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Düzgün, Dilaver (2014). "Âşık Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, (ed.: M. Öcal Oğuz), Ankara: Grafiker Yayınları.

Elçin, Şükrü (1984). *Gevheri Divanı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Günay, Umay (2008). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Güney, Eflatun Cem (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı*, İstanbul: MEB Yayınları.

Karadağ, Metin (1996). *Erzurumlu Emrah, Yaşamı Sanatı Şiirleri*, İstanbul: Ayyıldız Basım.

Köprülü, M. Fuad (1999). *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Köprülü, M. Fuad (2004). *Saz Şairleri*, Ankara: Akçağ yayınları.

Öztelli, Cahit (1984). *Köroğlu, Dadaloğlu, Kuloğlu*, İstanbul: Özgün Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (1986). *Dadaloğlu*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (1988). *Bayburtlu Zihni*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Sakaoğlu, Saim (1989). "Türk Saz Şiiri", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, 445-450, 106-250.

Yıldırım, Dursun (1999). "Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm", *Türk Dili*, 570, 505-530.

Yardımcı, Mehmet (2002). *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri Âşık Şiiri Tekke Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları.

Önerilen Kaynaklar

Avcı, Ali Haydar (2016). *Osmanlı Gizli Tarihinde Pir Sultan Abdal ve Bütün Şiirleri*, Ankara: LA Kitap.

Erdener, Yıldıray (2019). *Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık Atışmaları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1969). *Pir Sultan Abdal Hayatı Sanatı Eserleri.* İstanbul: Varlık Yayınevi.

Sakaoğlu, Saim (2004). *Karaca Oğlan*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Alptekin, Ali Berat-Sakaoğlu, Saim (2008). *Türk Saz Şiiri Antolojisi (14-21. Yüzyıllar)*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Görkem, İsmail (2006). *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri*, İstanbul: E Yayınları.

Reinhard, Ursula-Pinto, Tiago de Oliveira (2019). *Türk Âşık ve Ozanları*, (Çev.: Elif Damla Yılmaz), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Türkiye'deki halk edebiyatı araştırmaları, yüz yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Ziya Gökalp, M. Fuad Köprülü, Rıza Tevfik gibi isimler sayesinde bilimsel bir görünüm kazanan halk kültürü ve edebiyatına yönelik ilgi, bir sonraki kuşağın temsilcileri olan Pertev Naili Boratav, Tahir Alangu, Şükrü Elçin, İlhan Başgöz, Mehmet Kaplan gibi isimler üzerinden önemli sonuçları doğurmuş; Umay Günay, Saim Sakaoğlu, Dursun Yıldırım, Bilge Seyidoğlu ve Fikret Türkmen gibi isimler sayesinde önemli eserlerin yazılmasına ve çok sayıda öğrencinin yetişmesine vesile olmuştur. Saydığımız isimlerin yetiştirdiği öğrencilerin ellerinde daha da gelişen halk edebiyatı araştırmaları, günümüzde sosyal bilimlerin diğer disiplinleri de göz önünde tutularak sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Türkiye'deki üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Halkbilimi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları gibi bölüm ve anabilim dallarında lisans ve lisansüstü düzeyde eğitimi verilen halk edebiyatı, kendi içerisinde "anonim halk edebiyatı", "âşık edebiyatı" ve "tekke-tasavvuf edebiyatı" olmak üzere üçe gruba ayrılmaktadır. Oldukça geniş bir kapsama sahip olan Türk halk edebiyatının eğitimi, çok sayıda kaynağa başvurmayı gerektirmektedir. Öğrencinin, hem halk edebiyatının kapsamı hakkında bilgi sahibi olabilmesi hem de bu çok sayıdaki zengin kaynağa hazırlanabilmesi için elinizdeki kitap gibi kitaplara da ihtiyacı vardır. Elinizdeki kitap, üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Türkçe Eğitimi Anabilim Dallarında okutulan halk edebiyatı derslerinin güncel müfredatı esas alınarak hazırlanmıştır.

Türk **HALK EDEBİYATI** Editör: Mehmet Açа

nobel

NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD ŞTİ.
Ankara Büro: Mithatpaşa Cad. No.: 74/4 Kızılay ANKARA
Tel: +90312 418 20 10 **Faks:** +90312 418 30 20
Rasimpaşa Mah. Rıhtım Cad. Nemlizade Sok. Güleryüz Apt.
No:9 Daire:3 Kadıköy / İSTANBUL **Tel-Faks:** +90216 418 20 10
nobel@nobelyayin.com - www.nobelyayin.com

ISBN 978-605-033-001-4

KORSAN DEĞİL BENİ OKU

THG 0859526 PNH

Yayıncı öneri ve eleştirileri için yayincu@nobelyayin.com
facebook.com/nobelyayin
twitter.com/nobelyayin
twitter.com/nobelkitap

YERLİ ÜRETİM

BİLİME ve EMEĞE SAYGI

FOTOKOPİ KORSANA HAYIR

www.nobelkitap.com